

Faunula himenopterològica de la comarca de Vic

Fam. Vespidae

per

Mossèn Lluís VILARRUBIA, Prev.

Augmentar el nombre de mitjans destinats a planejar l'estudi de la fauna bimenopterològica de Catalunya, és ço que pretenem en publicar aquest petit catàleg o resum d'observacions sobre la *Vespa*, realitzades en les nostres repetides excursions per la comarca de Vic (Barcelona). En compendre'l, ens hem fixat principalment en la meritíssima obra que està publicant l'*Office central de Faunistique* «Faune de France», vol. 19, Hyménoptères vespiformes II (F. *Vespidae*) per L. BERLAND.

La determinació de les vespes vigatanes, tasca que esdevé difícil degut a la curiosa diversitat de dibuixos i coloració a què estan subjectes la majoria de les espècies, la devem al distingit senyor i conegut himenopteròleg Dr. Josep M.ª DUSMET i ALONSO. Des d'aquí li donem grans mercès i fem constar el nostre agraïment per l'orientació que ens ha brindat i pel seu demostrat interès per a l'estudi dels himenòpters de procedència vigatana.

Fam. VESPIDAE

Fig. 12.—Es caracteritza per tenir les ales plegades longitudinalment durant el repòs. Antenes geniculades o arquejades. Construeixen llurs nius o vespers amb cartró, on hi viuen en societats compostes de mascles, femelles i treballadores.

Està representada a la comarca de Vic, el mateix que a la resta de Catalunya, per dos gèneres solament: *VESPA* i *POLISTES*.

G. *VESPA* L., 1758

Abdomen truncat rectament en la seva part anterior. Els mascles es distingeixen per la presència de 13 artells a les antenes i 7 segments a l'abdomen. Les femelles, 12 artells a les antenes, 6 segments a l'abdomen i agulló. Les treballadores o femelles estèrils, sols es distingeixen de les femelles fecundes pel menor tamany de les primeres. Niu amb coberta, aeri o subterrani, a voltes de grans dimensions, compost d'alguns pisos o bresques.

Hom troba d'aquest gènere cinc espècies. Les unes són abundantíssimes a tota la comarca; altres ho són tan sols en determinats indrets i fi-

nalment hi regnen espècies rares, de les quals n'hem observat pocs exemplars.

V. *crabro* L.

L. ♂ 20-25 m/m., ♀ 25-50 m/m., ♂ 18-22 m/m. (Fig. 1 i 2).

Es la major de les Vespes vigatanes. Cos fortament tacat de roig ferruginós. (Fig. 1 i 2).

Vola a tot arreu, amb preferència, però, als llocs muntanyencs ben poblats d'arbres fruiters: Malla, Balenyà, Vilalleons, Manlleu.

Biologia.—Li plau extraordinàriament la fruita i la sava que, a voltes, regala del tronc dels arbres. Vola rapidíssimament. Construeix el niu dintre les branques balmades del arbres vells, essent difícil d'atènyer. El museu de biologia del Seminari Conciliar de Vic en posseeix un magnífic exemplar de forma més o menys regular, —diàmetre 35 c.— procedent de les rouredes de Gurb. El cartró amb què són construïdes les cel·les és de color roig ferruginós i de poca consistència; la coberta, d'un gris rogenc, és d'aspecte escamós.

V. *silvestris* Scopoli

L. ♂ 15-16 m/m., ♀ 18-19 m/m., ♂ 22 m/m. (Fig. 3).

Dibuixos d'un groc clar, semblants als de *V. vulgaris* L. sobre fons negre brillant. (Fig. 3).

Comú a l'interior de Les Guilleries: Prats de Rifà, Masferrer, Bujons. Rara a Sant Julià de Vilatorrada i Puiglagulla. No es troba a la Plana.

Biologia.—La planta predilecta d'aquesta Vespa a la comarca de Vic, és l'*Angelica silvestris* L. belia ombel·lífera que durant els mesos de juliol i d'agost floreix ardidament al peu de la Riera Major. En la col·lecció entomològica comarcal del Sr. Ramón VILARRUBIA MASGRAU, hom pot admirar un formós niu d'aquesta espècie, procedent de la seva pairalia «Mas Masferrer» de Sant Sadurn d'Osornort.

Aquest niu, —diàmetre 7 cm.— estava fixat a una roca. Està construït amb un cartró de color clar i la coberta, encara que lleugera, és força resistent.

V. *germanica* F. Vespa d'olla (nom popular)

L. ♂ 13-16 m/m., ♀ 18-20 m/m., ♂ 9-12 m/m. (Fig. 4, 5, 6 i 12).

Dibuixos d'un groc apagat, subjectes a notables variacions. (Fig. 4, 5 i 12). Aquestes variacions, que jo he observat solament sobre individus ♂♂, representen, sovint, diversos passos de transició a *V. vulgaris*, no essent rar el cas de trobar-se davant d'exemplars en els quals està tan avançada aquesta transició, que de no ésser els caràcters diferencials del cap de *V. vulgaris* ♂, seria gairebé impossible el distingir-los amb seguretat. (F. 6).

Es de totes les Vespes, la que més abunda; és la que àdhuc entra, moltes voltes, dintre les habitacions.

Biologia.—Es coneguda com a insecte fortament danyí. Destrueix bona part de la fruita (pomes, peres, raïms), i si hom la molesta, fereix despietosament amb el seu emmetzinat fibló. La majoria d'animalons la temen en gran manera, impacientant se a l'oïr-la volar. Freqüenta, amb preferència, els *Eryngium* i ombel líferes en flor, on, a més de les substàncies florals, hi troba en abundància les espècies de mosques i d'abelles que sol caçar per a alimentar les larves. Construeix el niu o vesper d'olla dintre una cavitat natural de la terra, que engrandeix a mesura que creix el niu, el qual comunica a l'exterior mitjançant un foradet circular de dos centímetres de diàmetre aproximadament.

Entre la gent camperola està notablement arrelada l'afició d'extreure aquests verpers per mitjà d'un cartutx compost de sofre i un xic de pólvora. Sistema que, emprat amb prudència, és fàcil de realitzar i de resultats del tot satisfactoris. Es tan viu, però, l'amor que les Vespes tenen a les bresques plenes de vida que, a voltes, reconstrueixen el vesper els pocs individus que restaren en vida, si hom deixa per aquells indrets algun troç del seu estimat niu.

Ordinàriament, és de forma força regular, — diàmetre 20 c. — tamany que de no ésser el bon ordre social que regna en aquesta mena de nius, seria naturalment incapaç per a donar acollida a una població formada d'alguns milers d'individus (de 80 a 100.000, segons diversos autors).

Paràsits. — *Tryphon vesparum* (himenòpter), i *Volucella zonaria* (dípter) el qual, per aconseguir la franca entrada en al Vesper, no li dol passar abans llarga estona vora el foradet d'entrada, imitant amb el seu vol, les vespres que entren i surten del niu.

V. vulgaris L.

L. ♂ 14 17 m/m., ♀ 16 18 m/m., ♀ 10-15 m/m. (Fig. 7, 13 i 14).

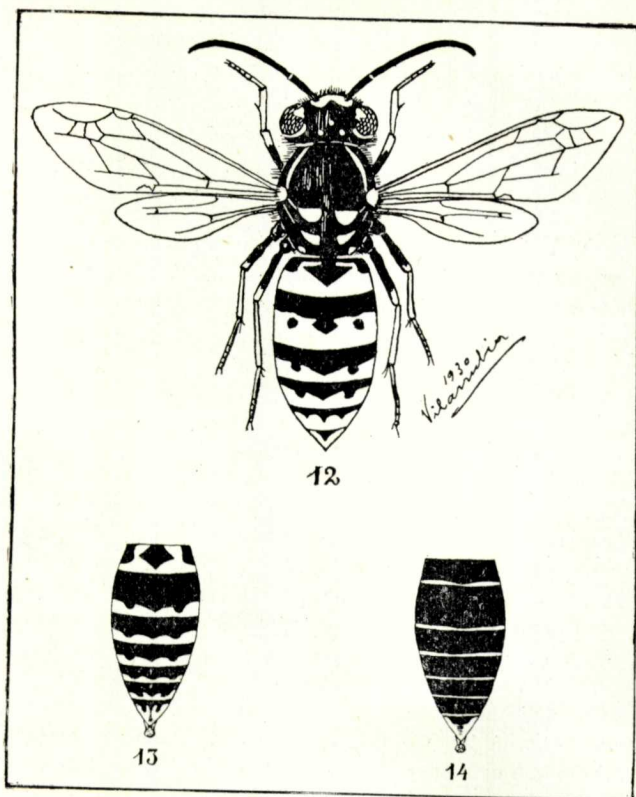
Faixa groga del primer tergite abdominal molt més estreta que en *V. germanica*, presentant una sola escotadura al mig del dibuix. (Fig. 7). Aquesta coloració, però, força típica i constant en els exemplars procedents de Sant Sadurní d'Osormort, és, en canvi, molt variable en els recollits a Balenyà; abundant, en aquesta darrera localitat vigatana, curiosos exemplars de transició a *V. germanica* (Fig. 13), amb graduacions successives, les quals ens permeten formar interessants sèries demostratives de la relativa nul·litat del color, com a caràcter distintiu de les espècies (1). (Fig. 14).

Biologia.—Es nodreix de les secrecions ceroses dels *Aphidids*, principalment dels que ataquen les coníferes.

(1) Veure: Memorias de la R. S. E. de H. N. «Sobre la dificultad que hay en escoger los caracteres preferibles para la clasificación de los himenópteros» por el Dr. Josep M.ª DUSMET y ALONSO. Madrid, 1929, pág. 175.

Amb grossària. —Fig. 1 a 11.—1. *Vespa crabro* L. ♀, (les parts sombrejades són roges).—2. *Id.* ♀. 3. *V. silvestris* Scop. ♀.—4. *V. germanica* F. ♀.—5. *Id.* transició.—6. *Id.* ♀, transició a *V. vulgaris*.—7. *V. vulgaris* L. ♀.—8. *V. rufa* L. ♂.—9. *Id.* ♀.—10. *Polistes gallicus* L. ♀, varietat.—11. *P. semenowi* F. Moraw., faç.

Amb grossària.—Fig. 12 a 14.—*V. germanica* F. ♀.—13. *V. vulgaris* L. ♂ transició a *V. germanica* F.—14. *V. vulgaris* L. ♂, varietat.

V. rufa L.

L. ♂ 11-16 m/m., ♀ 17-19 m/m., ♀ 12-14 m/m. (Fig. 8 i 9).

Es coneix fàcilment per la coloració roja dels dos primers tergites abdominals. (Fig. 8 i 9). *Clípeus* amb un dibuix negre al centre, sovint en forma de L. Aspecte elegant.

Alguns estius (1928-1930) abunda a Les Guilleries. Rara a Balenyà, (1 ♂, IX-1927).

Espècie interessant que no veiem en el «Catàleg d'Insectes de Catalunya» Himenòpters, F. VESPIDAE; observats per D. Pere ANTIGA i SUNYER i D. Josep M.ª BOFILL i PICHOT.

Biologia.—Es veu volar entorn dels *Salix viminalis* infectats d'*Aphidids*. Es caça també, pintant el tronc dels arbres amb mel de la que empren els lepidopteròlegs en llurs caceres nocturnes. Nia generalment en les regions muntanyenques de gran densitat arborifera.

G. POLISTES Latreille, 1802

Aspecte d'una Vespa, abdomen, però, fusiforme aprimat progressivament pel davant fins a trobar el pedicol. Niu pedunculat, sense coberta, d'una sola bresca. Dues espècies podem citar de la comarca de Vic.

P. gallicus L.

L. ♂ 11-13 m/m., ♀ 14-16, ♂ 10-13 m/m. (Fig. 10).

Dibuixos d'un groc brillant sobre fons negre, subjectes a moltes variacions (fig. 10), àdhuc sobre individus d'un mateix vesper.

Abunda arreu, exceptuant, però, les muntanyes margoses de l'oest de la Plana, on s'hi troba escassament.

Biologia.—Es una Vespa força danyina i, com la majoria dels himenòpters, es fa respectar amb el seu emmetzinat agulló. Per l'octubre hom troba colònies nombroses de mascles en el brancatge de les coníferes infectades d'*Aphidids*. El niu és teixit amb cartró, de color gris, compost de petites fibres de fusta vella, convenientment elaborades per l'insecte. Es troba dintre les maleses i sota les teules o qualsevol altre objecte. Tamany màxim que hem observat—diàmetre 6 c.— (En la pollancreda del «Mas Isern», Vic).

var. *biglumis*: cara superior de les antenes negra o de color castany. Menys abundant que la forma típica.

P. semenowi F. Morawitz

L. ♀ 13 m/m. (Fig. 11). Dibuixos de l'abdomen con els de *P. gallicus*. Es distingeix per tenir les mandíbules acanalades longitudinalment i per l'escotadura que ostenta en els dos extrems del costat anterointerior dels *clypeus*. (Fig. 11). Rara. Taradell (Castell d'en Boix).

Biologia.—Li plau la flor del *Thymus* (Timó).

Sant de Pau de Segúries, XII-1930.